

Η σημασία της έκθεσης ζωγραφικής της Λίνας Τσίλαγα
με τίτλο «Αθήνα-Πεκίνο»

Νικήτας Χιωτίνης

Θα προσπαθήσω με συντομία να εκθέσω τους λόγους για τους οποίους το «εγχείρημα» με τίτλο «Αθήνα-Πεκίνο» της Λίνας Τσίλαγα πιστεύω πως έχει ιδιαίτερη σημασία :

Πρώτα απ' όλα η Τσίλαγα είναι μια σπουδαία ζωγράφος με εξαιρετική ικανότητα στην χρήση των τεχνικών και υλικών της ζωγραφικής τέχνης, με στόχο την δημιουργία ιδιαίτερης ποιητικής αξίας συνθέσεων χρωμάτων και μορφών, υπηρετώντας αυτό που συνηθίζουμε (όχι και τόσο δόκιμα) να αποκαλούμε μεταμοντερνισμό. Η αλαζονεία της δυτικής διανόησης – δηλαδή της δυτικής εκδοχής θεώρησης του Κόσμου, που επιχειρηματολόγησε για την αποστέρηση από τον Άνθρωπο κάθε πεδίου υπαρξιακής αναφοράς του, δηλαδή κάθε δυνατότητας και κάθε ελπίδας διεύρυνσης της εμβέλειας της ζωής του – οδήγησε τους μοντέρνους καλλιτέχνες των αρχών του ΧΧου αιώνα σε πλήρη σύγχυση περί των στόχων της πρακτικής τους και σε μια προσπάθεια επιβολής ενός διεθνούς στυλ με την απαγόρευση κάθε αναφοράς στην Ιστορία, δηλαδή κάθε αναφοράς στο παρελθόν του Ανθρώπου και στην Κοσμική διαδρομή του, σαν να μην υπήρξε αυτή ποτέ¹. Αυτή όμως η προσπάθεια απέτυχε παταγωδώς και αυτή η μοντέρνα «Τέχνη» έχει εν πολλοίς και προ πολλού εγκαταλειφθεί, ως μη έχουσα αντίκρισμα στο πνεύμα των θεατών της. Ήδη από τη δεκαετία του –60 άρχισε η στροφή του ενδιαφέροντος των καλλιτεχνών προς αυτό που ονομάστηκε «Genius Loci», δηλ. στο «πνεύμα του Τόπου», στην Ιστορία των λαών και στην «Παράδοσή» τους, δηλ. αυτό που κάθε λαός θεωρεί ως Παράδοσή του - με όρους Yung θα λέγαμε στο «συλλογικό ασυνείδητο» των λαών, το οποίο ο καλλιτέχνης οφείλει να ανακαλύψει και να προβάλλει. Προς αυτήν την στροφή προς τις τοπικές Παραδόσεις, πόσο δε μάλλον προς αυτές που έχουν οικουμενική αξία, φαίνεται να προσβλέπει και η διεθνής διανόηση, αν κρίνουμε από την προτροπή, θα έλεγα και την πολιτιστική πολιτική, της Ευρωπαϊκής Ενώσεως – που ελπίζω να μην είναι υποκριτική ή «ιμπεριαλιστική» ή άλλου είδους «αφ' υψηλού» αντιμετώπιση των περιφερειών της : προτρέπονται οι τοπικές κοινωνίες να αναπτύξουν τον καθαρά δικό τους Πολιτισμό και στη συνέχεια να τον προβάλλουν προς την διεθνή κοινότητα με σκοπό πολιτισμικές ανταλλαγές, θα λέγαμε πολιτισμική σύνθεση (Άγγλοι εθνολόγοι έχουν, σχετικώς προσφάτως, αναλύσει θεωρητικώς και τεκμηριώσει αυτήν την προτροπή με τον όρο «acculturation», ο Στ. Ράμφορς την αποδίδει με τον όρο «συμπολιτισμό») . Αυτό κάνει η Τσίλαγα: με αφορμή το διεθνοποιημένο θεσμό των Ολυμπιακών Αγώνων, προβάλλει μια ποιητική οπτική Ελληνικών στοιχείων σε συνδιαλλαγή με ανάλογες μορφές από την Παράδοση της Κίνας. Μάλιστα εν πολλοίς αναφέρεται και στην κινεζική γραφή, που αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την κιβωτό της κινεζικής επικράτειας των σημείων, όπως θάλεγε ο R. Barthes² .

¹ σαν να γεννήθηκε ο άνθρωπος μετά τον Αϊνστάιν ή έστω μετά τον Νεύτωνα

² τίτλος ενός σπουδαίου δοκιμίου του, με κύρια αναφορά στο ZEN, που είναι η γιαπωνέζικη παραλλαγή της αίρεσης Τσ'αν του βουδισμού στην Κίνα

Η ιδιαίτερη σημασία όμως του εγχειρήματος της Τσίλαγα βρίσκεται στην επιλογή της να συνομιλήσει με μορφές παρμένες από την Κινεζική Παράδοση - και εξηγώ γιατί αυτό το θεωρώ ιδιαίτερης αξίας : πριν δυο δεκαετίες ετέθη στη Δύση, με ευρύτατη αποδοχή από φιλοσόφους και λοιπούς διανοητές, το ήδη από εποχής Hegel θρυλούμενο τέλος της Ιστορίας. Προς τιμήν του όμως, ο F.Fukuyama, που επανέθεσε αυτό το θέμα, υπαναχώρησε , θεωρώντας πως αυτή θα συνεχιστεί με προνομιακό πεδίο την Ανατολή (Ασία). Πράγματι, η σημερινή ανθρωπότητα εξελίχθηκε στηριζόμενη σε τρεις Πολιτισμικές προτάσεις-ανθρωπισμούς, καθόσον σε αυτές οφείλει τις φιλοσοφικές της θεμελιώσεις στις οποίες εδράστηκαν κάθε φορά οι κοινωνίες και οι Πολιτισμοί, δηλαδή η Ιστορία : Στην Ελληνική , στην Ινδική και στην Κινεζική, προτάσεις αρχέγονες και αυτοδύναμες, επιδεχόμενες άπειρες εξελίξεις και με ακτινοβολία στην δημιουργία και εξέλιξη των κοινωνιών και των Πολιτισμών της κάθε γωνιάς του πλανήτη μας. Όπως είπαμε και προηγουμένως, η Ιστορία του μέλλοντος θα έχει ως προνομιακό πεδίο την Ανατολή και τους Πολιτισμούς της. Αυτό δε, γιατί οι χώρες αυτές παρέμειναν πεισματικά αυτάρκεις και ήδη οδηγούν τα κράτη της Ασίας σε ακμή, με έναν ιδιαίτερο τρόπο, τρόπο εδραζόμενο στις πανάρχαιες Παραδόσεις τους, έξω δηλαδή από τις δυτικές ψευδο-πολιτικές προτάσεις περί φιλελευθερισμού ή κρατισμού στις οποίες εδράστηκε – και εγκλωβίστηκε- η δυτική εκδοχή περί «ανάπτυξης». Οι τρεις Παραδόσεις-προτάσεις στις οποίες αναφερθήκαμε προηγουμένως, η Ελληνική, η Ινδική και η Κινεζική, έχουν ήδη έρθει σε επικοινωνία μεταξύ τους με στόχο τη δημιουργία Μεγάλων Συνθέσεων, από εποχής Μ.Αλεξάνδρου και μετέπειτα στη ρωμαϊκή εποχή. Ο Α. Malraux επί Προεδρίας De Gaulles στη Γαλλία προσπάθησε - από του πρώτους ως προς την σημαντικότητα της παρέμβασής του - να στρέψει το ενδιαφέρον των δυτικών προς αυτές τις Ανατολικές Πολιτισμικές προτάσεις. Προφανώς είχε αρχίσει να γίνεται φανερός ο εγκλωβισμός της Δύσης στα όρια της νεωτερικότητας που η ίδια δημιούργησε και πάνω στην οποίαν αναπτύχθηκε, καθώς και η επανεμφάνιση στην Ιστορία των Γιγάντων της Ανατολής, των ικανών να συνθέσουν το παλαιό με το νέο, την Παράδοση με αυτήν την Νεωτερικότητα και τα πράγματι μεγάλα επιτεύγματά της, προς ένα νέο τρόπο όμως ανάπτυξης. Στη σημερινή κατάδηλη παρακμή της δυτικής πολιτισμικής εκδοχής, που κινδυνεύει να αυτοακυρωθεί έχοντας οδηγήσει την ανθρωπότητα σε πολλαπλά αδιέξοδα και υπαρξιακά κενά – για «μεγάλες απογοητεύσεις του κόσμου» έκανε λόγο ο Καστοριάδης - και που αδυνατεί να οδηγήσει στην αναγκαία αναγέννηση της Ιστορίας³ – η ανάγκη αναθέρμανσης αυτής της επικοινωνίας καθίσταται περισσότερο από αναγκαία. Θυμάμαι εδώ τα λόγια του Κινέζου φοιτητή , στο μνημειώδες δοκίμιο του Malraux «Ο πειρασμός της Δύσης» : «...ο άνθρωπος διαφωνεί με τον κόσμο που έχει συλλάβει αλλά και με τον κόσμο που του έχουν φορτώσει...», «...πείθομαι ότι ο άξονας του Ανθρώπου της Ευρώπης είναι ένα ουσιαστικό παράλογο που καταδυναστεύει τις μεγάλες κινήσεις της ζωής του» και «Οι Ευρωπαίοι έχουν βαρεθεί τον εαυτό τους, δεν αντέχουν άλλο τον ατομισμό τους που καταρρέει, δεν μπορούν πια την έξαρσή τους. Αυτό που τους συγκρατεί δεν είναι τόσο μια σκέψη όσο ένα φίνο κέντημα από αρνήσεις»⁴. Αξίζει να υπενθυμίσουμε το ότι η σε διαδικασία παγκοσμιοποίησης πλέον πρωτοπόρα δυτική Σκέψη, ολοένα και περισσότερο προσεγγίζει αρχέγονες Ανατολικές προτάσεις. Η

³ και που γι' αυτό ο Fukuyama διακήρυξε το τέλος της

⁴ ειρήσθω εν παρόδω: αυτό το «φίνο κέντημα από αρνήσεις» συνιστούσε εν πολλοίς και εξακολουθεί να συνιστά κατ' ουσίαν την εξέλιξη της Τέχνης στην Ευρώπη και στην Αμερική – ή εν πάση περιπτώσει αυτό που αποκαλούν Τέχνη, αλλά και τον ρομαντισμό του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνας - όπου συμπεριλαμβάνονται και όλες οι μεγάλες κοινωνικές εξεγέρσεις - που διέσωσε από τον Νεωτερικό Άνθρωπο ότι ήταν δυνατόν να διασωθεί από το πνεύμα του και την ψυχή του.

Σύγχρονη Φυσική π.χ., που έχει καταλάβει τη θέση της παλαιάς Φιλοσοφίας, φτάνει σε κατ' ουσίαν παρόμοια συμπεράσματα –δηλαδή σε παρόμοιους τρόπους θεώρησης της Πραγματικότητας- με αυτές των Ανατολικών προτάσεων. Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλους τομείς. Η Τσίλαγα θέτει το θέμα με τον δικό της τρόπο. Ας θεωρηθεί ως πρόκληση και πρόσκληση.